Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922-11-07, iš Miuncheno – į Berlyną

Jau daugiau savaitės – nuo tavęs nei žodelio.

Jau daugiau savaitės – nuo tavęs nei žodelio [1]. Rytą-vakarą ateina pašta – aš taip virpėdamas laukiu. Ir ne todel man taip liūdna, kad aš manytau, kad tu apie mane negalvoji, kad Tu būtum mane pamiršusi, bet todel aš taip laukiu, kad Tu mane atlankytum! Aš dabar taip vienas esu! Užsidariau savo keturiose sienose mažutėlėse – ir niekas manęs neatlankys, neatsimins. Tokios liūdnos dienos, tokios ilgos naktys! Aš vienas ir vienas! Kai gaunu nuo tavęs laiškutį – tai man rodos, kad Tu mane atlankei – aš vėlei atgyju, pasikeliu, juokiuos. Aš tuomet vėl gyvas, vėlei gyvenu. Kaip būt gerai, kad šiandie grįžęs namo rastau nuo tavęs nors mažą žinutę! Toks liūdnas buvo šeštadienis, sekmadienis! Per dieną prie darbo išsinervinu – pernakt negaliu užmigti – taip liūdna be galo! Kažkaip pas mane viskas neišmintingai klojosi! Ir žinai – gėda prisipažinti – bet aš į kvailą daiktą įsileidau – kas vakarą lygiai dvyliktą pradedu šachmatais lošti, žinoma[,] vienas su savim! Ir taip bijau, kad kas neišgirstų, kad kas neužeitų į mano kambarį! Ir tuomet misliju, svajoju: tikras „seno kavalierio“ paprotys! Bijau, kad greit pradėsiu pasiansus dėstyti! Bet ką aš padarysiu, kad kitaip negaliu užmigti, o po dvyliktai jaučiu tokį pasibjaurėjimą knygomis ir raštais, kad juos visus sudegindčiau! Ir kai gaunu nuo tavęs laiškelį – tai man yra kažkokia gaivinanti pajiega[,] man tuomet nebeilgu, aš tuomet galiu vėl dirbti ir užmigti. Ir aš taip laukiu iš tavęs, taip laukiu! Kažkodel tasai laikas taip pamažėli teslenka! Pereita savaitė buvo tokia ilga, o kad rytojus išaušt – aš nelaukiu! Dienos tokios vienodos! Gerai dar, jei turiu paskaitų universitete, tai ten nueinu, ten užsimirštu, bet jeigu tenka visa diena namie sėdėti – tai man rodos, kad aš tuoj į Taras Bulba [2] pavirsiu – – Ir kažkaip baisiai neapkenčiu visų mano buvusių prietelių ir pažįstamų! Ir gerai, kad niekas int mane neužeina – ir aš int nieką neisiu – nereikia, nenoriu!

Buvau truputį su mano profesoriu [3] susipykęs – ilgai manęs nepriėmė – tada, kada aš norėjau. Bet šiandie atėjo jis pats int mane ir mane pasikvietė. Pasikalbėjom labai gerai, parodžiau savo darbo planą. Jis visą priėmė ir pagyrė, tiktai pasakė, kad disertacijai to viso yra per daug, kad tai turbūt man teks vėliau išrutuloti, o dabar gal teks paimti kokią vieną mano užbrėžto plano dalį. Ką jis pasakė – visai teisingai, nes[,] kaip aš dabar matau, tai būtų minimum 600 puslapių, o tai jau per daug. Gal pasiseks susitaikyti, kad disertacijai aš terašysiu tik pirmą dalį temos – dainų elementai – o dainų motyvai ir trečią – dainų simbolika – parašysiu vėliau. Žinai, įstabus dalykas – dainų simbolika – pasaulinėj literatūroj dar visai nepajudinta tema – literatūros tuo klausimu abelnai beveik visai nėra – čia galima labai rimtų dalykų padaryti, bet tuo reikalu teks dar daug pasidarbuoti. Dabar rausiuos po visokius senus daiktus ir nagrinėju epiteto istoriją.

O tu taip maža apie save terašai. Kaip Tavo dalykai su lotynų kalba, kaip Tu gyveni, ar turi ko valgyt?

Ar susitinki šįmet su kuo, su Marike [4], kur Rimka [5]? Kaip šįmet Kirša [6]?

Vandukai, Tu man parašyk daug daug, taip paprastai, gražiai, kaip paprastai mes dūmojame.

Dabar aš sėdžiu savo seminare ties „epitetais“, šįvakar klausysiu vokiečių literatūrą [7] – paskui eisiu namo – ar rasiu nuo tavęs laiškelį?

Teatre tebuvau dar tiktai vieną kartą, ir tą patį netyčia.

Su Putinu [8] kai susitinku – iš tolo labai žemai vienas kitam nusilenkiam ir praeinam pro šalį. Verutės [9] dar nebuvau sutikęs nei kitų.

Taip, vienas kaip apaštalas.

Aš baisiai laukiu iš Tavęs laiškučių. Vandukėli, ar Tu manęs pasiilgsti taip?

Aš baisiai, baisiai pasiilgau!

Tebūnie tau gera, Vandukai mano mylimas, tebūnie tau gera. Bučiuoju tave labai labai.

Tavo Boliukas

Antradienis. [10]

KOMENTARAI

[1] Balys Sruoga po vasaros atostogų iš Lietuvos išvyko spalio pabaigoje: „26 ar 27 išvažiuosiu į Kauną ir Vokietiją“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Baibokų – į Būgius, po 1922-10-13, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 683, l. 2r).

[2] Rusų rašytojo Nikolajaus Gogolio (1809–1852) apysakos „Tarasas Bulba“ (1835) pagrindinis veikėjas kazokas. Jis turėjo du sūnus, iš kurių vienas, Andriejus, pamilęs lenkaitę, pamiršo tėvynę ir artimuosius, todėl tėvo nušautas, o kitas, Ostapas, patekęs į lenkų nelaisvę, žuvo kaip kankinys, neišdavęs tėvynės. Kalbama apie Taraso Bulbos išgyvenimus, netekus vyresniojo sūnaus Ostapo: „Veltui buvo mėginama sudominti ir pralinksminti Tarasą; veltui barzdoti žili bandūrininkai, vaikščiodami dviese ir trise, garbino kazokų žygius – paniuros ir lygiu jausmu žiūrėjo jis į viską, ir nejudančiame jo veide reiškėsi nenumaldomas liūdesys, ir tyliai nuleidęs galvą jis sakydavo: „Sūnau mano! Mano Ostapai!““; „Jis išeidavo į pievas ir tyrumas, lyg medžioti, bet šoviniai jo likdavo neiššaudyti. Ir padėjęs šautuvą, pilnas ilgesio, sėsdavosi jis ant marių kranto. Ilgai sėdėdavo jis ten nuleidęs galvą, vis kalbėdamas: „Ostapai mano! Ostapai mano!“ Priešais jį blizgėjo ir plėtėsi Juodosios marios; tolimose nendrėse rėkė žuvėdra; per baltus kaip sidabras jo ūsus ritosi ašara viena paskui kitą“ (Nikolajus Gogolis, *Tarasas Bulba*, vertė Antanas Valaitis, ser. *Skaitymų biblioteka*, Nr. 16, Kaunas: „Ryto“ akcinė bendrovė Klaipėdoje, 1924, p. 140–141).

[3] Erich Berneker (1874–1937), vokiečių kalbininkas. Jis 1922 m. vasarą Baliui Sruogai pasiūlė disertacijos temą „Lietuvių liaudies dainos lyginant su slavų (lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių) dainomis“.

[4] Marija Nemeikšaitė (1886–1970), pedagogė, žurnalistė, studijavo Froebelio vaikų darželių vedėjų aukštuosiuose kursuose. „Marikė buvo mūsų abiejų viso gyvenimo nuoširdžiausia draugė“ (Vandos Sruogienės pastaba).

[5] Albinas Rimka (1886–1944), ekonomistas, studijavo Frankfurto prie Maino visuomenės ir prekybos mokslų akademijoje.

[6] Faustas Kirša (1891–1964), poetas, studijavo Berlyno universitete vokiečių kalbą ir literatūrą, estetiką.

[7] Arthur Kutscher (1878–1960), vokiečių literatūros istoriko, dramos tyrinėtojo, dėstomas vokiečių impresionizmo ir ekspresionizmo literatūros kursas.

[8] Vincas Mykolaitis-Putinas (1893–1967) į Miuncheną atvyko 1922-10-28, Miuncheno universitete studijavo literatūrologiją.

[9] Veronika Bakšytė-Karvelienė (1898–1952), pedagogė, Miuncheno universitete studijavo pedagogiką, psichologiją, vokiečių literatūrą.

[10] 1922 m. rudenį Balys Sruoga iš Miuncheno Vandai Daugirdaitei rašė apie tai, kaip dažnai jautėsi, ką išgyvendavo, patirdavo: „Taip širdis skauda! Kur man dėtis, kas daryti! Vanduk, ar aš Tau dariau, kad tyčia taip skaudu! Kodėl tu mane skriaudi, Vandukai, Vandukai? Juk tu man tyčia nerašai, tyčia, kad man būtų skaudu! Kad aš staugčiau kaip šuo, rudens naktį iš namų išvarytas! Ką aš begaliu manyti, ko aš begaliu laukti! Valanda iš valandos laukiu iš tavęs žinutės – ir nieko, nieko – tokios ilgos dienos, tokios ilgos savaitės! Valkiojaus visą dieną po purvinas gatves ir sodą – ir širdis taip verkia! Gal man taip reikia, gal aš vienas pasauly daugiau ir vertas nesu, tik kruviną gėlą su dimblu maišyti! Gal taip ir reikia, kad staugčiau kaip šuo ir skandinčiau dienas kaip valkata be proto! Ne gailesio noriu, nereikia! // Ir jei tu tyčia man nerašai? Ne, ne, nerašyk! Tegu taip bus! Testaugia vėjas, tegu išbalęs veidas bus mėlynas! Tegu! Tegu! // Sustoju kartais užmirštame sode, žiūriu į tolybes idioto akimis. Lietus, lietus, purvas. Iš tikro gal idiotas? Gal visai be reikalo gėla smaugia, gal rytoj bus žinutė, gal skausmas todėl toks prakeiktas, kad jis neteisingas? Taip, rodos, nusikvatotai per pasaulį! Ir nusikvatotai, ir numirtai! // Vandukėli, kodėl tu nori, kad man taip baisiai skaudu būtų – kodėl? Jei aš kaltas esu – nejau tu negali atleisti? Jei aš ką negera padariau – nejau negali užmiršti? Juk taip maža iš tavęs teprašau – nors vieną žodelį, Vandukėli! Išgirsk! Ateik! Kodėl tu nori man skaudu daryti, kodėl? // Ir jeigu negausiu iš tavęs laiškelio, aš nežinau, kas su manim bus. Nei mokintis, nei dirbti nieko negaliu. Rankos dreba ir pro ašaras raidžių nesimato… Ek, Vandukai! Ar maža ir taip vargo, kad ir tai, ką mes dar turėjom gražesnio, užnuodyti, atimti, išplėšti! Jei tu nepasiilgai – parašyk – tegu tuomet žinosiu – tegu verksiu vienas – – – Tik noriu žodelio, Vandukai! Man taip baisu, taip klaiku! Jei aš kaltas, Vandukai, aš kruvinom ašarom kaltę nuplausiu! Tik kodėl, kodėl? // Vandukėli mylimas! Aš tavęs verkdamas šaukiuos! Neužmiršk, neapleisk manęs! Man taip skaudu, taip neišpasakytai liūdna! Neapleisk manęs, neapleisk! Aš numirsiu iš skausmo! Tu savo tylėjimu visai mane sunaikinai – nebėra manęs, tik kažkoks šešėlis po rudens darganą besiblaškantis! // Vandukėli, neapleisk manęs, neapleisk! Balys“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Berlyną, 1922 m. ruduo, in: *KC PENN*, l. 51–52).